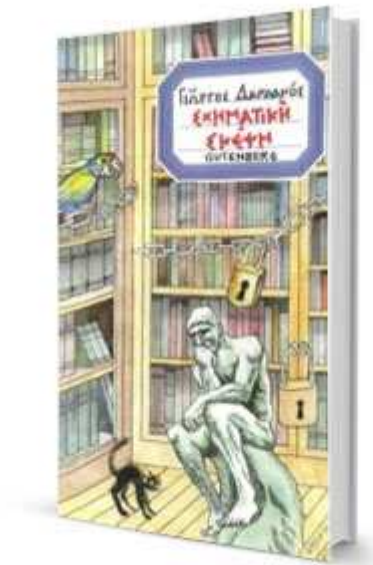

ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ: ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Ο Γιώργος Δαρδανός στο αφτί του βιβλίου *Σχηματική σκέψη* μάς δίνει ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα, από το οποίο προκύπτει μια ζωή γεμάτη από τους αγώνες και την αγάπη του για το βιβλίο. Είναι ο συνδημιουργός, με τον Χαράλαμπο Καρακατσάνη, του εκδοτικού οίκου με τον εμβληματικό τίτλο Gutenberg. Και ο μεν Λόγος γέννησε τον κόσμο, ο Gutenberg όμως γέννησε την τυπογραφία και η τυπογραφία γέννησε το βιβλίο. Σ' αυτό το γενεαλογικό δέντρο, ο Δαρδανός ακολουθεί και ως Gutenberg και ως τυπογραφία και ως βιβλίο και ως πλήρης εκδοτικός οίκος με σπουδαίες εκδόσεις. Ήδη ο εν λόγω εκδοτικός οίκος το 2014 εόρτασε τα πενήντα του χρόνια, συμπλήρωσε δηλαδή τον δικό του χρυσό αιώνα. Από το βιογραφικό σημείωμα απομονώνω τα τρία μεγάλα όνειρα που έχει να πραγματοποιήσει ο Δαρδανός: α) Δημιουργία σχολικών βιβλιοθηκών σε κάθε σχολείο της ελληνικής επικράτειας. β) Αναστήλωση του Πύργου του Αγίου Πέτρου στη γενέτειρά του, την Άνδρο. γ) Βύθιση των σιδηροδρομικών γραμμών στον Άγιο Στέφανο Αττικής, όπου διαμένει, και ενοποίηση της περιοχής μ' ένα μεγάλο πάρκο είκοσι στρεμμάτων προς τέρψη των κατοίκων. Εκείνες οι σιδηροδρομικές γραμμές μάς φέρνουν στη μνήμη τους στίχους του συμπατριώτη του Ανδρέα Εμπειρικού που είχε κτήμα στο Μπογιάτι, ήτοι στον Άγιο Στέφανο: «στα χώματα της Αττικής ... (Κοντά στη σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών-Λαρίσης)» και προσευχόταν στον **«ισαπόστολο τιτάνα», τον Τολστόι: «Λέων Νικολάγεβιτς, βοήθησέ με/ Να κάνω ετούτο το χωριό μια Γιάσναγια Πολιάνα» (ΕΣ-ΕΣ-ΕΣ-ΕΡ ΡΩΣΣΙΑ). Να, λοιπόν, που δυο άνθρωποι των Γραμμάτων που κατάγονται από το ίδιο νησί και κατοικούν στο ίδιο «χωριό», έχουν έναν κοινό στόχο, να μεταμορφώσουν αυτό το «χωριό» σε παράδεισο.**

Δεν ξέρουμε τι έγινε με τον Πύργο του Αγίου Πέτρου και τις σιδηροδρομικές γραμμές, για τις σχολικές βιβλιοθήκες όμως μας ενημερώνει το βιβλίο που κρατάμε στα χέρια μας. Άνθρωποι των Γραμμάτων μας και της πολιτικής παίρνουν τον λόγο. Και πρώτος ο χρηματίσας υπουργός Παιδείας Γεράσιμος Αρσένης, ο οποίος πολύ σωστά παρατηρεί πως πολλοί άνθρωποι τελευταία φορά που έπιασαν βιβλίο στα χέρια τους ήταν στο σχολείο και ότι στο τέλος της χρονιάς

έκαιγαν τα βιβλία... και για όλα φταίει η «απομνημόνευση». Θα ήθελα εδώ να «διορθώσω» λίγο την οπτική γωνία και να πω πως, προσπαθώντας να αποφύγουμε την απομνημόνευση, φτάσαμε στο σημείο οι μαθητές να μην μπορούν ούτε ένα ποίημα να πουν χωρίς χειρόγραφο, στη σχολική γιορτή. Άλλωστε, η απομνημόνευση είναι και εκμάθηση της κατάλληλης γλώσσας για το κάθε επιστημονικό πεδίο. Για παράδειγμα, δεν είπε ο Χριστός στον παραλυτικό «πάρε το κρεβάτι σου και σύρε»· είπε «Άρον τον κράββατόν σου και περιπάτει», ούτε είναι «καφόμπρικο» το «ζέον» (όπως έγραψε μαθητής στο διαγώνισμα των θρησκευτικών). Και θα μου πείτε, και τι αλλάζει; Επί της ουσίας δεν αλλάζει τίποτα, αλλά κάθε επιστημονικό πεδίο έχει τη γλωσσική του απαίτηση. Αλλάζει, λοιπόν, το ύφος και το ύφος είναι ο άνθρωπος και η γλώσσα του είναι η παιδεία του. Ωστόσο, ας πάμε παρακάτω. Ο Αρσένης επεκτείνεται στους διαγωνισμούς και τους ανταγωνισμούς ανάμεσα στα συγκροτήματα ΔΟΛ και *Ελευθεροτυπίας* και τις εμπλοκές που επέφεραν στην προσπάθεια. Ο Δαρδανός όμως δεν παραιτήθηκε και συνεχίζει ακόμα.

Οι συμμετέχοντες στον τόμο με τα κείμενά τους, καθένας από άλλη σκοπιά βλέπει το θέμα και πίσω από όποια σκοπιά στέκεται πάντα φρουρός της ιδέας ο Δαρδανός. Σημαίνουσα είναι η πληροφορία ότι ο πρώτος που «κατανόησε την τεράστια σημασία για την παιδεία και τον πολιτισμό της δημιουργίας σχολικών βιβλιοθηκών [...] ήταν ο Όθων», όπως υπογράφει το οθωνικό διάταγμα ο Κόμης Άρμανσπεργ, Αρχιγραμματέας της Επικρατείας, εν έτει 8 (20) Νοεμβρίου 1835, πριν από εκατόν ογδόντα χρόνια, και «ήταν όμως και ο τελευταίος», όπως γράφει ο Ι. Ρίζος.

Ο ίδιος ο Δαρδανός στο εκτενές κείμενό του με τίτλο «Η ανάπηρη παιδεία μας» καταγράφει το χρονικό, αρχίζοντας με την αναδρομή στα σχολικά του χρόνια και τις παιδικές αταξίες, το «σκοτεινό δωμάτιο» της τιμωρίας και τα μόνα εξωσχολικά βιβλία που είχε, τον *Καζαμία* και τον *Ονειροκρίτη*. Ο χρόνος τρέχει, αλλά δεν ξεθωριάζει τη μνήμη του καθηγητή του Γιάννη Μαρκαντώνη (θυμάται κανείς πάντα αυτούς που εκτιμά), τη *Δωδώνη*, τον Βαγγέλη Λάζο, τις εκπομπές για το βιβλίο στο ραδιόφωνο. Η συμμετοχή του στους Λαμπράκηδες, το «αρβανίτικο πνεύμα» του «από την Ύδρα και την Άνδρο» (χαιρετίζουμε με χαρά και δεν μας διαφεύγει και η ακουστική αρμονία), ο Μανώλης Γλέζος, οι βιβλιοθήκες στη Νάξο, η βιβλιοθήκη του Νίκου Γλέζου, αδελφού του Μανώλη, που εκτελέστηκε στην Καισαριανή... και ο Δαρδανός μάς άνοιξε όλα τα χαρτιά του για να δούμε με ποιον έχουμε να κάνουμε. Ακολουθεί η γνωριμία με έναν άλλο «ξεροκέφαλο», όπως τον αποκαλεί, τον Κεφαλλονίτη Γεράσιμο Αρσένη και τη Λούκα Κατσέλη, που ενδιαφέρθηκαν για τις βιβλιοθήκες. Φεύγοντας ο Αρσένης από το Υπουργείο Παιδείας άφησε έναν προϋπολογισμό για εξοπλισμό 1.000 βιβλιοθηκών. Ακολούθησαν στο Υπουργείο ο Πέτρος Ευθυμίου και μετά ο Πετσάλνικος. Κι εδώ σηκώνεται «η πέτσα» μας, λέει ο λαός. Ληηλατήθηκαν 35.000.000 ευρώ επί του ενός και άπειρα επί του άλλου για την εκλογική τους πελατεία. Και επί των διαδόχων και των διαδόχων τους εξέπνευσε η ιδέα βιβλιοθηκών στο σχολείο. Απομένει μετέωρο το ερώτημα: «Τι απέγινε το ποσό των 60.431.000 ευρώ;»

Ακολουθεί ακόμα ένα κείμενο του Γιώργου Δαρδανού για την αναγκαιότητα της σχολικής βιβλιοθήκης, καθώς και άλλων επιφανών από τον χώρο της εκπαίδευσης. Απομονώνω από την

ενδιαφέρουσα εισήγηση του Κώστα Γεωργουσόπουλου την πληροφορία ότι από το 1885 ως το 1936 η «Εστία» «είχε εκδώσει 1.400 βιβλία, ενώ από το 1936 ως το 1985 εκδόθηκαν μόνο 70». Η λύση στο πρόβλημα της εκπαίδευσής μας, κατά τον Γεωργουσόπουλο, είναι η εισαγωγή του δεύτερου βιβλίου στο σχολείο. Λέει ακόμα πως ο Γεώργιος Παπανδρέου είχε σοφία, η οποία τον φώτισε και «έφτιαξε τη δωρεάν εκπαίδευση, αλλά δεν έφτιαξε και τη δωρεάν παροχή βιβλίων. Ήξερε ο γέροντας τι έκανε». Διότι η δωρεάν παροχή του ενός και μοναδικού βιβλίου θεσπίστηκε επί Χούντας και από τότε οι μαθητές καίνε τα βιβλία.

Το βιβλίο με τα κείμενα των επιφανών δημοσιογράφων, εκπαιδευτικών και πανεπιστημιακών καθηγητών θέτει το δάχτυλο επί τον τύπον των ήλων. Το ερώτημα είναι: τα όνειρα του Δαρδανού θα υλοποιηθούν; Βιβλιοθήκες θα γίνουν, ο Πύργος του Αγίου Πέτρου θα χτιστεί, οι γραμμές θα βυθιστούν ή θα ακούγονται τα τρένα που περνούν και τα όνειρα θα παραμένουν όνειρα;

Ωραιότατο το βιβλίο, ωραιότατο και το εξώφυλλο με τον σκεπτόμενο του Ροντέν, προβληματισμένο ανάμεσα στις κλειδωμένες βιβλιοθήκες, με τον παπαγάλο μασκότ και την ανατριχιασμένη γάτα, στοιχεία μιας άριστα διακωμωδημένης κατάστασης.